

ституту із підприємцями та підприємствами регіонів у сфері наукової діяльності, ми дійшли висновку, що в частині виконання господарсько-договірних наукових досліджень, впровадження результатів наукових розробок можна було б зробити значно більше. На жаль, не все у цій справі залежить від науковців та студентів ЛІБСу.

Постійний пошук нових сучасних форм співпраці з органами влади, місцевого самоврядування, установами та підприємствами краю дає можливість Львівському інституту банківської справи УБС НБУ максимально наблизити навчальні програми до науково-практичної сфери. Невипадково ж студенти у своїх дипломних роботах активно використовують інформацію про роботу підприємств та установ як базу апробації результатів досліджень. Цей показник становить 96%. Чимало наших випускників працевлаштовуються саме там, де писали дипломну роботу. Рівень працевлаштування сягає 76%.

Проаналізувавши співпрацю ЛІБСу

зі структурами Національного банку України, установами Національної академії наук України, місцевими органами виконавчої влади та підприємствами регіонів, відзначаючи нові здобутки, ми водночас бачимо й потребу вдосконалення цієї співпраці щодо:

- форм та методів організації праці;
- перегляду і корекції угод згідно з вимогами часу;
- виконання господарських договорних науково-дослідних тем та проєктів;
- впровадження наукових розробок;
- розвитку філій кафедр в установах НАН України;
- спеціалізації кафедр за напрямками наукових досліджень;
- формування тематики дипломних робіт з урахуванням сучасних потреб науки, економіки, держави;
- створення якісних фундаментальних підручників та бази авторських лекцій;
- розширення студентської нау-

кової співпраці;

- поліпшення працевлаштування студентів;

- надання кафедрам (не тільки випускаючим) статусу основного замовника та виконавця з метою: формування майбутнього контингенту для навчання; для проведення наукових досліджень (зокрема й студентських); напрацювання якості наукової школи; врахування інтересів роботодавця як майбутнього “покупця” результатів спільної праці.

Зазначене вище дає можливість зробити висновок про те, що інновація є основною формою розвитку сфери освіти, а управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, — основним механізмом, який визначає її якість.

Отже, подальший взаємозв'язок освіти і науки сприятиме підвищенню ефективності інноваційної економіки, що в перспективі має забезпечити зростання добробуту населення.

Дослідження/

Вадим Сирота

Економіст департаменту пруденційного нагляду Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України, аспірант Університету банківської справи Національного банку України

Управління проблемними кредитами як основа антикризових заходів банку

Аналізуючи проблему низької якості активів як фундаментальної причини виникнення кризи у банківській системі, автор обґрунтовує доцільність використання санаційного (госпітального) банку як механізму роботи з проблемною заборгованістю. За результатами аналізу іноземного досвіду запропоновано адекватну сучасним реаліям вітчизняного ринку схему функціонування такої установи.

ПОГІРШЕННЯ ЯКОСТІ АКТИВІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У БАНКУ

Найвідчутнішим проявом рецесії економіки України у 2008–2009 роках була банківська криза. Ха-

рактерною рисою кризових явищ у банківському секторі стало стрімке поширення негативного соціального ефекту внаслідок непередбачуваних коливань курсу національної грошової одиниці, ризику неповернення заощаджень із проблемних банків,

неплатоспроможності окремих позичальників — фізичних осіб (переважно за іпотечними кредитами в іноземній валюті). З другого боку, загроза недостатності кредитно-інвестиційних ресурсів та невиконання банком функцій забезпечення здійснення платежів

Джерело: складено на основі [5].

зумовлює деформацію системи функціонування господарського комплексу держави.

Тому вирішення проблеми ефективного функціонування такої складової антикризового менеджменту, як управління проблемними активами перебуває у сфері наукових інтересів багатьох учених та практиків банківської справи. Вважаємо, що заслуговують на увагу визначення та класифікація проблемних кредитів, запропоновані російськими вченими С. Андрюшиним та В. Кузнецовою [1]. Також деталізація поняття, пов'язаних з ідентифікацією проблемної заборгованості банку, наведена у чинній нормативній базі Національного банку України. Зокрема, визначення "проблемний кредит" наведено у робочих документах Міжнародного валютного фонду та Базельського комітету з банківського нагляду [2, 3].

Водночас деякі науковці, зокрема З. Васильченко та І. Васильченко, серед основних причин виникнення банківських криз у вітчизняних реаліях виокремлюють насамперед недостатній рівень моніторингу та управління власною ліквідністю українськими банками. При цьому дослідники акцентують увагу на обмежених можливостях вітчизняних банків щодо управління власними активами та пасивами внаслідок недостатнього рівня розвитку української фінансової системи [4].

На погляд автора, фундаментальною причиною виникнення та розгортання кризових явищ у комерційному банку є погіршення якості активів (насамперед кредитного портфеля). Це спричиняє зниження рівня грошових надходжень до банку від обслуговування кредитів та додаткову

потребу у грошових коштах, необхідних для формування резервів під активні операції. Саме обмеження обсягу грошових надходжень від обслуговування кредитів знижує розмір високоліквідних активів, які можуть бути використані банком для виконання поточних зобов'язань перед кредиторами. Також доформування резервів під проблемні активи стає причиною зниження рівня регулятивного капіталу банку, що може призвести до порушення встановлених значень економічних нормативів. Виникнення розривів між активами і пасивами банку за строками та обсягами загрожує суттєвим зниженням ліквідності банку та неспроможністю виконувати зобов'язання перед кредиторами. Проте ці проблеми, котрі в деяких випадках зумовлені раптовим відпливом коштів вкладників унаслідок поширення панічних настроїв і не мають реального економічного підґрунтя, менеджмент банку спроможний вирішити шляхом проведення певних коригуючих заходів. Наприклад, збалансування структури активів і пасивів банку, в тому числі шляхом залучення стабілізаційного кредиту регулятора. При цьому вирішення проблеми поганої якості кредитного портфеля в антикризовому менеджменті банку потребуватиме вжиття більш кардинальних, комплексних та системних заходів.

Варто зазначити, що згідно з класифікацією банківських криз, розробленою З. Васильченко, нестабільність у банківському секторі України в 2008–2009 роках за всіма ознаками є кредитною кризою. Зазначена ситуація стала результатом невиправданої дерегуляції банківської діяльності в період зростання попиту на кредити,

які стимулювали масове споживання. При цьому, починаючи з жовтня 2008 року, ця криза набула характерних ознак кризи довіри до національної валюти (ліквідності центрального банку). Така ситуація була зумовлена стрімким зростанням попиту на іноземну валюту, конвертуванням гривневих заощаджень у заощадження в іноземній валюті. Суттєвим фактором стримування процесу втрати довіри до національної валюти та виведення капіталу в іноземні фінансові системи стали регуляторні обмеження (запровадження у жовтні 2008 року мораторію на дострокове повернення коштів) та недостатньо ліберальне вітчизняне валютне законодавство, яке обмежує можливості переказу резидентами коштів в іноземній валюті за кордон. Вельми наочно тенденцію щодо неконтрольованого зростання наданих українськими банками кредитів у передкризовий період 2008–2009 років відображено на графіку.

Аналіз даних графіка свідчить про те, що у передкризовий період банки дотримувалися стратегії кредитної експансії, яка супроводжувалася фактичною відсутністю адекватної системи оцінки ризиків. Результатом цього процесу стало зростання обсягу простроченої заборгованості і збільшення обсягів кредитного портфеля банків.

Варто виокремити основні проблемні моменти функціонування систем ризик-менеджменту вітчизняних банків, що стали цілком очевидними під час кризи банківського сектору України у 2008–2009 роках. Так, рейтингове агентство Мудіс Інвесторс Сервіс (Moody's Investors Service) наголошує, що саме кредитування пов'язаних сторін є одним із ключових факторів, який зумовив високий рівень поганих активів у банках країн СНД. За станом на кінець 2010 року цей вид кредитування становив 10% від валового кредитного портфеля, 50% від акціонерного капіталу банків, що у п'ять разів перевищує аналогічні показники банків країн Центральної та Східної Європи та майже вдвічі – банків Близького Сходу [6]. Також фундаментальною причиною погіршення якості активів вітчизняних банків стало завищення вартості застави внаслідок непрофесіоналізму (в окремих випадках – усвідомлених дій) банківського менеджменту. Внаслідок цього виникла суттєва різниця між балансовою вартістю кредиту з відсотками та реальною вартістю майна пози-

Таблиця 1. Динаміка розміру власного і статутного капіталів банків, рекапіталізованих за рахунок державних коштів у 2008–2009 роках, за період 01.01.2009 р. – 01.07.2012 р.

Млн. грн.

Показники	За станом на 01.01.2009 р.			За станом на 01.01.2010 р.			За станом на 01.01.2011 р.			За станом на 01.01.2012 р.			За станом на 01.07.2012 р.		
	Статутний капітал	Власний капітал	Відхилення власного капіталу від статутного (+/-)	Статутний капітал	Власний капітал	Відхилення власного капіталу від статутного (+/-)	Статутний капітал	Власний капітал	Відхилення власного капіталу від статутного (+/-)	Статутний капітал	Власний капітал	Відхилення власного капіталу від статутного (+/-)	Статутний капітал	Власний капітал	Відхилення власного капіталу від статутного (+/-)
Укргазбанк	700	1 453	753	3 800	95	-3 705	5 836	1 991	-3 845	10 135	2 804	-7 331	10 135	2 921	-7 214
Родовід-банк	971	1 341	370	8 945	4 336	-4 609	8 945	1 154	-7 791	12 895	3 648	-9 247	12 895	3 623	-9 272
Банк "Київ"	226	590	364	3 568	907	-2 661	3 568	687	-2 881	3 568	782	-2 786	3 568	793	-2 775

Джерела: складено на основі [7, 8, 9].

чальника, що перебуває у заставі за кредитною угодою. Також важливим чинником погіршення якості кредитів стала фактична відсутність ефективної системи супроводження кредитів, насамперед моніторингу. Адже лише завдяки налагодженій, ефективній системі моніторингу фінансового стану позичальника банки можуть опера-

тивно реагувати на появу перших ознак потенційних проблем.

Варто зазначити, що перелічені недоліки функціонування систем ризик-менеджменту вітчизняних банків у комплексі з макроекономічними шоками спричинили швидке погіршення якості кредитного портфеля. Підтвердженням цього є стрімке зростання

обсягу сформованих українськими банками під кредитні операції резервів з 20.19 млрд. грн. за станом на 01.01.2008 р. до 157.9 млрд. грн. за станом на 01.01.2012 р. [5]. З другого боку, додаткові витрати банків на формування резервів під кредитні операції, зменшення грошових надходжень до банків від обслуговування кредитів зумовили зниження показників прибутковості діяльності банків. Так, рентабельність активів банків України за станом на 01.01.2008 р. становила +1.5%, на 01.01.2010 р. – мінус 4.38%, а на 01.01.2012 р. – мінус 0.76% [5].

Отже, банки України були змушені спрямувати свої зусилля у вельми специфічну сферу банківської діяльності – роботу з проблемними активами. Найпоширенішим способом урегулювання проблеми наявності поганих активів банку у вітчизняній банківській практиці стала реструктуризація заборгованості. Також українські банки досить часто використовують стягнення проблемної заборгованості у судовому порядку, передачу поганих активів колекторським агентствам, списання безнадійної заборгованості за рахунок сформованого резерву.

САНАЦІЙНИЙ БАНК ЯК ІНСТРУМЕНТ РОБОТИ З ПРОБЛЕМНИМИ АКТИВАМИ

Для мінімізації обсягів проблемних кредитів у більшості випадків використовують два методи. Перший полягає у рекапіталізації банків, які мають суттєву частку проблемних кредитів у структурі загальних активів. Достовірна та повна ідентифікація обсягу проблемної заборгованості необхідна для адекватної оцінки потреби банку в додатковій капіталізації. Другим мето-

Таблиця 2. Порівняльна характеристика різних моделей функціонування санаційного банку

Країна / модель функціонування санаційного банку (рік запровадження)	Обов'язковість зворотного викупу проблемних активів	Особливості механізму передачі проблемних активів	Формування ринку проблемних активів	Характерні риси моделі
Чилі (1981 р.)	Так	Передача проблемних активів шляхом обміну на боргові зобов'язання санаційного банку. Функція стягнення проблемної заборгованості покладається на банк, що передає активи	Ні	Монетизація боргових цінних паперів регулятором у розмірі, що не перевищує власний капітал банку
Швеція (1991 р.)	Ні	Купівля проблемних активів з дисконтом спеціалізованою установою, яка забезпечує стягнення такої заборгованості	Ні	Попередня націоналізація системних банків. Висока ефективність роботи з повернення проблемної заборгованості
Південна Корея (1997 р.)	Ні	Пропорційний розподіл обов'язків зі стягнення проблемної заборгованості: половина портфеля поганих активів передавалась санаційному банку, друга частина підлягала самостійному стягненню банками	Так	Пропорційний розподіл витрат між державою, банками та потенційними інвесторами. Акцент на встановленні справедливої вартості проблемних активів
Англо-саксонська модель (Великобританія, США, 2007–2009 рр.)	Ні	Передача проблемних активів шляхом обміну на боргові цінні папери	Ні	Застосування механізму надання державних гарантій. Розподіл збитків між державою, банками та покупцями проблемних активів
Німеччина (2009 р.)	Так	Передача проблемних активів санаційному банку шляхом обміну на дисконтні облигації, що гарантовані спеціалізованим державним фондом СофФін (SoFFin)	Так	Можливість коригування початкового дисконту шляхом сплати банками коштів за надання гарантій у випадку відхилення справедливої ринкової вартості від ціни викупу активу державним фондом СофФін (SoFFin)

Джерела: складено на основі [12, 13, 14, 15, 16].

дом є “розчищення” балансу банку шляхом передачі проблемних кредитів спеціалізованим відокремленим інститутам. Це дає змогу зменшити витрати на формування резервів та вивільнити капітал для виконання нормативних вимог регулятора. Таким чином, знижуються адміністративні витрати банку на непрофільну діяльність, тобто управління проблемною заборгованістю. В результаті підвищується ліквідність банку завдяки надходженню грошових коштів у випадку продажу проблемних кредитів. Основними негативними чинниками продажу проблемних кредитів є фактичне припинення ділових відносин з клієнтом у майбутньому та втрата можливості вигідно продати майно, отримане банком у заставу.

На наш погляд, оптимальним варіантом є поєднання двох методів: проведення рекапіталізації банку після попередньої мінімізації обсягів проблемних кредитів на балансі фінансової установи. Такий захід зменшує потребу в коштах, необхідних для проведення рекапіталізації банку, адже відпадає необхідність формувати резерви під проблемні активи, які передаються спеціалізованій фінансовій установі. Яскравою ілюстрацією доцільності застосування вітчизняними банками такої схеми роботи з проблемними активами є результати проведення рекапіталізації українських банків у 2008–2011 роках, викладені в таблиці 1.

За результатами аналізу наведеної інформації варто підкреслити, що перевищення статутним капіталом значених банків розміру власного капіталу свідчить про спрямування коштів від рекапіталізації на формування резервів під проблемну заборгованість. Також у цей період відбувався процес проведення повторної рекапіталізації внаслідок недостатності розміру власного капіталу для формування у повному обсязі резервів під проблемну заборгованість. Нагальна необхідність збільшення обсягу сформованих резервів стала похідною проблемою від значного терміну перебування “поганих”, або “токсичних” активів на балансі цих банків. Саме потреба у формуванні резервів, розмір яких був фактично еквівалентний балансовій вартості проблемних кредитів з відсотками, зумовила суттєві втрати капіталів банків. Отже, пріоритетним під час проведення рекапіталізації проблем-

них банків є завдання оперативного усунення “поганих” активів з балансу з метою обмеження потреби у розмірі збільшення капіталу.

Для визначення комплексу заходів, котрі вживаються банком для відновлення позитивного грошового потоку від кредитних вкладень шляхом корекції умов погашення кредиту або реалізації заставного майна, пропонуємо використовувати термін “санация кредиту”. З метою ефективного проведення зазначених заходів доцільно забезпечити передачу проблемних кредитів спеціалізованій відокремленій установі, яка здійснюватиме непрофільну для банку діяльність зі стягнення проблемної заборгованості. У своїй діяльності ця установа повинна дотримуватися таких принципів роботи з проблемними кредитами:

- оперативність (з урахуванням стрімкої втрати вартості проблемних активів за умови пролонгації термінів роботи зі стягнення заборгованості);
- дотримання співвідношення “витрати – ефективність” (максимізація економічного ефекту від роботи з проблемною заборгованістю за мінімального рівня витрат);
- послідовність і комплексність (дотримання внутрішньої логіки процесу стягнення проблемної заборгованості з урахуванням інших аспектів діяльності банку, що можуть обмежувати його потенціал);
- конкурентність і прозорість (забезпечення наявності й дотримання чітких критеріїв відбору можливих покупців проблемних кредитів, встановлення ціни таких кредитів на рівні, максимально наближеному до справедливої ринкової вартості).

Слід наголосити, що Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 р. № 1617 Кабінету Міністрів України надано право створювати за поданням Національного банку України санаційний банк, який не є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Його основним завданням є захист інтересів вкладників (кредиторів) банків. При цьому не наведено деталізованого механізму функціонування санаційного банку [10].

Спеціалізована установа для роботи з проблемними кредитами може бути створена у вигляді “перехідного банку”. Під цим терміном необхідно

розуміти спеціальний банк, який здійснює тимчасове утримання застрахованих депозитів та працюючих активів до моменту передачі приймаючому банку (продажу інвестору), що переведені до нього з неплатоспроможного банку, який підлягає ліквідації. Альтернативним механізмом санації неліквідних активів є госпітальний банк. Цей термін використовується для визначення фінансового інституту, створеного виключно для придбання та управління активами. Метою його діяльності є вилучення поганих активів із балансів банків, щоб зменшити їхню потребу у формуванні резервів. Схема роботи госпітального банку полягає у попередньому розподілі активів проблемного банку на працюючі та проблемні. Потім відбувається переведення останніх до госпітального банку, котрий має забезпечити максимальний рівень повернення коштів.

Вітчизняний досвід подолання кризових явищ у банківській системі також свідчить про актуальність для банків відокремлення саме активів. Тому автор вважає за доцільне використовувати термін “санаційний банк” для позначення фінансової установи, яка за своїм економічним змістом виконує функції госпітального, а не перехідного банку. Подібна логіка відображена у чинній нормативній базі. Зокрема, Положенням “Про порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним”, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 23.12.2011 р. № 471, визначено, що завданням санаційного банку, створеного на базі Родовід-банку, є проведення роботи з активами державних банків та банків, у капіталізації яких взяла участь держава, спрямованої на максимізацію надходжень від повернення цих активів [11]. Отже, регулятор акцентує на необхідності використання механізму госпітального банку для роботи з проблемними активами.

Розглянемо можливі варіанти функціонування такого механізму в українській банківській сфері. Для цього логічним є проведення аналізу використання механізму госпітального банку у світовій практиці. Результати такого дослідження викладено в таблиці 2.

На думку автора, найадаптованішою до реалій розвитку вітчизняного банківського сектору є схема функціо-

нування санаційного банку, що була реалізована в Німеччині у 2009–2010 роках. Основні переваги цієї моделі зумовлені подібністю, на погляд автора, фундаментальних принципів побудови німецького та українського банківських секторів. Насамперед маємо на увазі переважну орієнтацію фінансової системи на банківський сектор з незначним впливом фінансових посередників небанківського типу (банкоцентрична фінансова система). Обов'язковість зворотного викупу проблемної заборгованості в санаційного банку стимулює комерційні банки до зваженішої позиції щодо ідентифікації проблемних кредитів та мінімізує так званий “моральний ризик”. Встановлення порівняно справедливої ціни продажу активів санаційному банку (шляхом коригування розміру дисконту боргових цінних паперів) зумовлює компромісний варіант між обсягом державних видатків та забезпеченням необхідного рівня зростання капіталізації з метою поліпшення фінансового стану банку. Серед основних перепон варто виокремити потенційно низьку ефективність використання державних коштів, спрямованих на вирішення проблеми активів, та незначний рівень стягнення проблемної заборгованості внаслідок недосконалості системи захисту кредиторів.

ВИСНОВКИ

1. На сучасному етапі розвитку банківської системи України ефективним інструментом санації кредитів має стати робота з проблемною заборгованістю, що проводиться санаційним (госпітальним) банком, одним із джерел функціонування якого можуть стати державні кошти (при цьому можлива як державна, так і приватна або змішана форми власності цієї спеціалізованої установи). У вітчизняній банківській практиці такий антикризовий захід реалізується шляхом передачі проблемних активів державних банків та банків, у капіталізації яких брала участь держава, санаційному банку, створеному на базі Родовід-банку. Основними перевагами використання зазначеного механізму роботи з проблемними активами є можливість розформування резервів шляхом усунення проблемних кредитів із балансу банку, відсутність витрат на непрофільну діяльність зі стягнення проблемної забор-

гованості, підвищення рівня ліквідності банку за умови надходження коштів від продажу активів.

2. Основними принципами роботи з проблемними кредитами є оперативність, співвідношення “витрати – ефективність”, послідовність і комплексність, конкурентність і прозорість.

3. Фундаментальними засадами функціонування санаційного (госпітального) банку є обов'язковість зворотного викупу банком проблемних кредитів, переданих спеціалізованій установі, та забезпечення створення ринку проблемних кредитів з метою визначення справедливої ринкової ціни такої заборгованості. Аналіз іноземного досвіду функціонування санаційного (госпітального) банку дає підстави зробити висновок про найбільшу адаптованість німецької моделі діяльності санаційного (госпітального) банку до вітчизняних реалій.

4. Принциповою умовою є комплексність і послідовність реалізації заходів з антикризового управління. Зокрема, недостатньо зважений підхід до вирішення питання наявності в банку проблемних кредитів може знизити ефективність заходів щодо рекапіталізації банків.

Література

1. Андрюшин С., Кузнецова В. Проблема плохих долгов и способы ее решения в России // Бизнес и банки. – 2011. – № 3. – С. 1–4.
2. Інформаційний портал Knowyourbank. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knowyourbank.com/education/non-performing-loans>.
3. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework. – Офіційний веб-сайт Банку міжнародних розрахунків (Базельський Комітет з питань банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>.
4. Васильченко З., Васильченко І. Деякі аспекти методологічної основи розробки антикризових заходів у банку // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С. 70–79.
5. Основні показники діяльності банків України. – Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>.
6. Агентство Moody's: по данным исследования, кредитование связанных сторон остается структурным недо-

статком банков СНГ. Пресс-релиз. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moody.com/researchdocumentcontentpage>.

7. Офіційний веб-сайт ПАТ “Акціонерний комерційний банк “Київ”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.kiev.ua/about/fnansova-zvntst>.

8. Офіційний веб-сайт ПАТ “Родовід-банк”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rodovidbank.com/ukr/finreports>.

9. Офіційний веб-сайт ПАТ “Укргазбанк”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrgasbank.com/rus/about/annual_report.

10. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 р. № 1617. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1617-17>.

11. Постанова Правління Національного банку України “Про затвердження Положення про порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним” від 23.12.2011 р. № 471. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0059-12>.

12. Sanhueza G. Chilean banking crisis of the 1980s: solutions and estimation: Central Bank of Chile working papers. – 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bcentral.cl/estudios/documentos-trabajo>.

13. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів США. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov/initiatives/financial-stability/TARP-Programs/credit-market-programs/ppip/Pages/The-PPIP-Structure>.

14. Коваленко В.В., Крохмаль О.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: Монографія. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 198 с.

15. Стратегии выхода из банковского кризиса: международный опыт: Обзор центра макроэкономических исследований Сбербанка России 04.07.2009 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sbrf.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/Review_6.

16. Чумаченко А., Макрушин С. Выброс токсичных активов / Информационный портал “Финансовая аналитика”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finanal.ru/005/vybrs-toxichnykh-aktivov>.